

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10682614>

Araştırma Makalesi / Research Article

Erişkin Bireylerin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Tutumlarının DeğerlendirilmesiNeşe KISKAÇ^{1*}, Muharrem KISKAÇ², Mehmet ZORLU², Cumali KARATOPRAK²Mustafa ÇAKIRCA²¹İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul²Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İç Hastalıkları Anabilim Dalı, İstanbul*Sorumlu yazar (Corresponding author): nkiskac@gelisim.edu.tr**Geliş Tarihi (Received):** 20.11.2023**Kabul Tarihi (Accepted):** 25.12.2023**Özet**

Bu çalışmanın amacı bireylerin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp tutumlarının değerlendirilmesidir. Bu araştırma kesitsel ve tanımlayıcı niteliktedir. Araştırmanın örneklemini 18 yaş ve üzeri çalışmaya katılmayı kabul eden 315 birey oluşturmuştur. Veriler bireylerden online anket şeklinde toplanmıştır. Veri analizinde IBM SPSS 26.0 istatistik yazılım programı kullanılmıştır. Bireylerin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Tutum Ölçeği ortalama toplam puanı $112,47 \pm 18,60$ orta düzeyin üzerinde, bireylerin kişisel özelliklerinden yaş ile Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Tutum Ölçeği toplam puanı arasında, medeni durum ile Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Tutum Ölçeği toplam puanı arasında ve çocuk varlığı ile Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Tutum Ölçeği toplam puanı arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Bireylerin yaşı, Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Tutum Ölçeği alt boyutları ve Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Tutum Ölçeği toplam puanı arasında korelasyon bulunmuştur. Yaş ile Tamamlayıcı Tıbbi Düşünceler Bakışı ile Sağlığa Bütüncül Bakış arasında pozitif, Modern Tıbbi Karşı Memnuniyetsizlik arasında negatif korelasyon mevcuttur. Sonuç olarak, yapılan literatür çalışmaları dünyada ve ülkemizde Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp uygulamalarını tercih etme oranlarının yükseldiğini, ancak Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp uygulamalarının bilinçsiz kullanımlarının da bireylerde olumsuz sonuçları doğurabileceğini göstermektedir. Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp uygulamaları kullanımı mutlaka geleneksel ve tamamlayıcı tıp sertifikasına sahip sağlık profesyonellerinin kontrolünde gitmesi gerekmektedir. Sağlık profesyonelleri olan hemşirelere de bu konuda önemli görevler düşmektedir. Bu çalışmada çıkan sonuçlara göre özellikle belirli gruplardaki bireylerin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp uygulamalarını kullanımları sorgulanmalı, gerekli danışmanlık, eğitim ve yönlendirmeler yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Geleneksel ve tamamlayıcı tıp, hemşirelik, tutum**Evaluation of Traditional and Complementary Medicine Attitudes of Adults****Abstract**

The aim of this study is to evaluate the attitudes of individuals towards Traditional and Complementary Medicine. This study is cross-sectional and descriptive. The sample of the study consisted of 315 individuals aged 18 years and over who agreed to participate in the study. Data were collected from individuals in the form of an online questionnaire. IBM SPSS 26.0 statistical software program was used for data analysis. The mean total score of the Traditional and Complementary Medicine Attitude Scale of the individuals was 112.47 ± 18.60 , which is above the middle level, and a significant relationship was found between age and the total score of the Traditional and Complementary Medicine Attitude Scale, between marital status and the total score of the Traditional and Complementary Medicine Attitude Scale, and between the presence of children and the total score of the Traditional and Complementary Medicine Attitude Scale ($p < 0.05$). There was a correlation between the age of the individuals, the sub-dimensions of the Traditional and Complementary Medicine Attitude Scale and the total score of the Traditional and Complementary Medicine Attitude Scale. There is a positive correlation between age and Intellectual View of Complementary Medicine and Holistic View of Health, and a negative correlation between Dissatisfaction with Modern Medicine. In conclusion, literature studies show that the preference rates for Traditional and Complementary Medicine practices are increasing in the world and in our country, but unconscious use of Traditional and Complementary Medicine practices can also lead to negative consequences in individuals. The use of Traditional and Complementary Medicine practices must be under the control of health professionals with traditional and complementary medicine certificates. Nurses, who are health professionals, have important duties in this regard. According to the results of this study, the use of Traditional and Complementary Medicine practices by individuals in certain groups should be questioned and necessary counseling, training and guidance should be provided.

Keywords: Attitude, nursing, traditional and complementary medicine

1.Giriş

Geleneksel ve tamamlayıcı tıp (GETAT), sağlık ve iyilik hali için farklı kültürlerde binlerce yıldır uygulanan yöntemlerin modern tıp pratiğiyle birleşmesini sağlayan bir yaklaşımdır. Geleneksel ve tamamlayıcı tıbbın temel amacı, hastaların sağlığını desteklemek ve iyileşme süreçlerini hızlandırmak için doğal ve holistik yöntemleri kullanarak vücudu dengelemektir. Türkiye’de 2014 yılında Resmî Gazete’de (2014) yayımlanmış olan 29158 sayılı Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği kapsamında “akupunktur, apiterapi, hipnoz, fitoterapi, ozon uygulaması, osteopati, sülük uygulaması, homeopati, kayropratik, kupa uygulaması, larva uygulaması, mezoterapi, proloterapi, refleksoloji ve müzikterapi” uygulamalarının kullanımına izin verilmiştir (Akalin ve ark., 2023). Ancak, her ne kadar kullanımının uygunluğu verilen bu yaklaşımların etkinliği ve güvenliği konusunda daha fazla araştırma ve standartlaştırma gerekmektedir. Bireylerin GETAT uygulamalarına yönelik tutumları genellikle çeşitlidir ve birçok faktöre bağlı olarak değişir. Bazı insanlar GETAT uygulamalarını modern tıbbın tamamlayıcısı olarak görürken, diğerleri ise bunları ana tıbbi tedavilerin yerine geçen alternatifler olarak düşünür. Bu tutumlar genellikle kişinin kültürel geçmişi, eğitim seviyesi, deneyimleri ve inançları gibi faktörlere dayanır. Bazı insanlar GETAT uygulamalarını tercih ederken, diğerleri ise bilimsel kanıtlara dayalı tedavileri tercih eder. Tarihinin Çin’e dayandığı söylenen (Kaptanoğlu ve Tosun, 2022) GETAT uygulamaları son yıllarda giderek daha fazla insan tarafından kullanmaya başlanmış ve bu yöntemlere daha fazla ilgi gösterilmiştir, bu da bu tür uygulamalara yönelik tutumların genişlediğini göstermektedir. Literatür sonuçları da gelişmiş ülkelerin nüfusunun yarısının GETAT uygulamalarını kullandığını desteklemektedir (Magdalena ve ark., 2022). Geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının kullanımındaki artış (Kılıç

ve ark., 2023; Şimşek ve ark., 2022) sağlık alanında görev yapan profesyoneller ve özellikle hemşireler için önemli, değerlendirilmesi gereken bir konu olmuştur. Sağlık bakımının sunulmasında merkezde rol alan hemşireler, bu yeni eğilimlerin sağlık çıktıları, sağlık bakım kalitesi, bireylerin yaşam kalitesi ve hasta memnuniyeti üzerindeki etkilerini değerlendirmede görev alırlar. Hemşirelik bakımının özünde hastayı bütüncül değerlendirme ve sonrasında hemşirelik bakımını uygulama ön plana çıkarken (Kaçmaz ve Tektaş, 2023; Balkan ve Oskay, 2023; Yurtsever ve Karagözoğlu, 2023), bu değerlendirme içerisinde bireylerin GETAT uygulamalarını kullanmalarının sorgulanması da önem kazanmaktadır. Hemşireler, hastalarla açık bir iletişim kurarak, geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarına karşı tutumlarını öğrenmeli ve değerlendirmelidirler. Bazı hastalar bu tür uygulamalara olumlu bakarken, diğerleri daha temkinli olabilir veya bunlardan kaçınabilir. Hemşireler, hastaların bu konudaki düşüncelerini dikkate almalı ve onları bilgilendirerek doğru kararlar vermelerine yardımcı olmalıdır. Hemşirelerin rolü ayrıca, GETAT uygulamalarının hastaların sağlık ve iyilik haline olan etkilerini değerlendirmede de önemlidir (Ersöz ve ark., 2024). Eğer bir hastanın bu tür uygulamaları kullanma niyeti varsa, hemşireler, bu uygulamaların güvenliği ve etkinliği hakkında doğru bilgi sağlayarak, hastaların bilinçli bir şekilde karar vermelerine yardımcı olmalıdır. Ayrıca, hastaların GETAT uygulamalarını ana tıbbi tedavileri tamamlayıcı bir şekilde kullanmalarını teşvik etmek ve her iki yaklaşım arasında uyum sağlamak da hemşirelerin rolüdür. Bu şekilde, hemşireler hastaların sağlık ve iyilik hali üzerinde daha etkili bir rol oynayabilirler. Bu çalışmanın amacı bireylerin GETAT tutumlarının değerlendirilmesidir. Çalışma sonucunun özellikle sağlık profesyonelleri olan hemşirelerin bireyleri bütüncül değerlendirirken toplumda yaygın olarak

kullanılmaya başlanan GETAT uygulamalarına karşı tutumlarını da göz önüne almaları konusunda farkındalık oluşturacağı düşünülmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

Bu araştırma kesitsel ve tanımlayıcı niteliktedir. Araştırmanın örneklemini 18 yaş ve üzeri çalışmaya katılmayı kabul eden 315 birey oluşturmuştur. Çalışmanın verileri katılımcılardan 13.01.2024 ile 13.02.2024 tarihleri arasında online anket şeklinde toplanmıştır.

2.1. Veri toplama araçları

Çalışmayı kabul eden bireylere literatür taranarak oluşturulan kişisel verilerini tanılama formu (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum, çocuk varlığı, kronik hastalık varlığı) ve Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Tutum Ölçeği uygulanmıştır.

2.1.1. Geleneksel ve tamamlayıcı tıp tutum ölçeği (GETATTÖ)

McFadden ve ark. (2010) tarafından geliştirilen, Köse ve ark. (2018) tarafından Türkçe geçerlilik güvenirliği alınmıştır. Ölçeğin kesim değeri olmayıp alınan puan arttıkça kişiler geleneksel ve tamamlayıcı tıbbı karşı olumlu tutum sergilemektedirler. Ölçek maddelerinin 22'si pozitif (2, 3, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27. maddelerdir), 5'i negatif (1, 4, 8, 9, 26. maddeler) ifadelerden oluşmaktadır. Negatif ifadelerden oluşan maddeler analiz edilirken ters şekilde (7-6-5-4-3-2-1) puanlanmıştır. Maddeler 7'li likert şeklinde 1 "kesinlikle katılmıyorum"u, 7 "kesinlikle katılıyorum"u ifade etmektedir. Ölçeğin "Tamamlayıcı Tıbbı Düşünsel Bakış (TTDB) (18, 19, 21, 22, 24, 5, 7, 9 maddeleri)", "Modern Tıbbı Karşı Memnuniyetsizlik (MTKM) (1, 4, 16, 14, 11, 17, 26, 27, 20, 8 maddeleri)" ve "Sağlığa Bütüncül Bakış (SBB) (3, 10, 12, 13, 15, 23, 25, 2, 6)" olmak üzere 3 (üç) alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,808'dir. Bu çalışmada Cronbach alfa değeri 0,794 olarak bulunmuştur.

2.1. Veri analizi

Çalışmanın istatistiksel analizini gerçekleştirmek için IBM SPSS statistics 26.0 programı kullanılmıştır. Çalışmanın verileri tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (ortalama, standart sapma, frekans, yüzde) kullanılarak değerlendirilmiştir. Normal dağılıma uymayan veriler analiz edilirken Mann-Whitney U testi, normal dağılıma uyan verilerde ise Student T testi kullanılmıştır. İki'den fazla normal dağılımlı ve normal dağılımlı olmayan değişkenleri değerlendirmek için sırasıyla tek yönlü ANOVA ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki korelasyon Pearson ve Spearman korelasyon analizleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Sonuçlar %95 güven aralığı ve $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi kullanılarak analiz edilmiştir.

2.2. Etik hususlar

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığından 12.01.2024 tarihli ve 2024-01-127 sayılı karar ile etik kurul izni alınmıştır. Çalışmaya alınacak katılımcılara anket öncesinde bilgi verilmiş ve onam formu imzalatılmıştır.

3. Bulgular ve tartışma

Bireylerin kişisel verileri Tablo 1'de gösterilmiştir. Bireylerin yaş ortalamasının $30,82 \pm 11,92$, %65,4'ünün bekar, %69,5'inin kadın, %76,5'inin üniversite mezunu, %65,4'ünün çocuğunun olmadığı, %81,6'sının kronik hastalığının olmadığı tespit edilmiştir. GETATTÖ toplam puanı $112,47 \pm 18,60$ orta düzeyin üzerinde, ölçek alt boyutlarından TTDB puanı $34,03 \pm 9,46$, MTKM puanı $32,59 \pm 10,91$, SBB puanı $45,84 \pm 9,04$ olarak bulunmuştur (Tablo 1). Özer ve ark.ları (2020) dahiliye polikliniğine başvuran hastaların GETATT'ni incelemişlerdir. Özer ve ark.ları (2020) GETATTÖ toplam puan ortalaması $115,78 \pm 18,81$, TTDB toplam puan ortalaması $35,54 \pm 8,81$, MTKM toplam puan ortalaması $35,54 \pm 10,28$, SBB toplam puan ortalaması ise $44,7 \pm 8,25$ bulmuşlardır. Dursun ve ark.ları (2019)

bireylerde GETATTÖ puanını 103,99±22,03 bulmuşlardır. Köse ve ark.ları (2021) tıp fakültesi öğrencilerinde yapmış oldukları çalışmalarında GETATTÖ toplam puanını 104,72±16,46, Buran ve Yüksel Kaçan (2023) hemşirelik öğrencilerinde yaptıkları çalışmalarında GETATTÖ puanını 110,29±20,13 bulmuşlardır. Yapılan çalışma sonucu (GETATTÖ toplam puanı 112,47±18,60) ve literatür sonuçlarında GETATTÖ toplam puanlarının orta düzeyin üzerinde benzer

sonuçlar olduğu görülmektedir. Bu çalışma ve literatür çalışmalarının örneklem gruplarının yaş ortalamasının 20 ile 40 yaş arasında olduğu görülmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün yaş sınıflandırmasına göre bu yaş aralıkları genç yaş grubunu oluşturmaktadır (WHO, 2023). Ayrıca yapılan çalışmada Tablo 2'de gösterildiği gibi yaş ile ölçek puanı arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Bu sonuç yaştan ölçek puanını etkilemede belirleyici olduğunu göstermektedir.

Tablo 1. Bireylerin kişisel verileri ve GETATTÖ ve alt boyutları toplam puanlar (n=315)

	n	%
Yaş (yıl)	30,82±11,92	
Medeni durum		
Bekar	206	65,4
Evli	109	34,6
Cinsiyet		
Kadın	219	69,5
Erkek	96	30,5
Eğitim düzeyi		
İlkokul	12	3,8
Ortaokul	8	2,5
Lise	54	17,1
Üniversite	241	76,5
Çocuk varlığı		
Var	109	34,6
Yok	206	65,4
Kronik hastalık durumu		
Var	58	18,4
Yok	257	81,6
GETATTÖ toplam puan	112,47±18,60	
TTDB	34,03±9,46	
MTKM	32,59±10,91	
SBB	45,84±9,04	

Tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (ortalama, standart sapma, frekans, yüzde)

Bireylerin kişisel özelliklerinden yaş ile GETATTÖ toplam puanı arasında, medeni durum ile GETATTÖ toplam puanı arasında ve çocuk varlığı ile GETATTÖ toplam puanı arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Yaşı yüksek olanlarda, evli olanlarda ve çocuğu olanlarda GETATTÖ daha yüksek çıkmıştır. Özer ve ark.larının (2020) çalışmalarında bireylerin yaş, medeni durum, cinsiyet ile ölçek puanı arasında anlamlı ilişki tespit edilmediği ($p>0,05$), Köse ve ark.larının (2021) yapmış

oldukları çalışmalarında cinsiyet ile ölçek puanı arasında anlamlı ilişki tespit edildiği ($p<0,05$), Buran ve Yüksel Kaçan'ın (2023) yapmış oldukları çalışmalarında cinsiyet ile ölçek puanı arasında anlamlı ilişki tespit edilmediği ($p>0,05$) görülmektedir. Bireylerin kişisel özelliklerinden cinsiyet parametresinde yapılan çalışma sonucu ve literatür sonuçları karşılaştırıldığında, Buran ve Yüksel Kaçan'ın (2023) çalışması ile sonuç benzer iken Köse ve ark.larının (2021) çalışması ile sonucun benzer

olmadığı görülmektedir. Sonuçlar arasındaki farklılığın erkek ve kadın katılımcı sayısı ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Buran ve Yüksel Kaçan'ın (2023) çalışmasında ve yapılan çalışmada erkek ve kadın katılımcı sayısında, kadın katılımcının daha fazla olduğu, Köse ve ark.larının (2021) çalışmasında ise erkek ve kadın katılımcı sayısının birbirine yakın sayılarda olduğu görülmektedir. Özer ve ark.larının (2020) çalışmalarında bireylerin yaş, medeni durum ile ölçek puanı arasında anlamlı ilişki tespit edilmediği ($p>0,05$), bu çalışmada ise yaş, medeni durum ile ölçek puanı arasında anlamlı ilişki ($p<0,05$) tespit edilmiştir. Bu iki çalışma sonuçları benzer

değildir. Sonuçlar arasındaki farklılığın örneklem çeşitliliğinden kaynaklanmadığı düşünülmektedir. Yapılan çalışmada belirli bir kesimden katılımcı alınmazken, Özer ve ark.larının (2020) örneklem olarak dahiliye polikliniğine başvuran hasta grubunu aldığı görülmektedir. Bireylerin çocuk varlığı ile GETATTÖ'ni karşılaştırdığı bir literatür sonucuna ulaşamamıştır. Ancak bu çalışmada çocuğu olanların GETAT tutumlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeninin de bireylerin çocuklarına ilaçları çok fazla kullanmak istemedikleri bunun yerine daha çok GETAT uygulamalarını (fitoterapi vb.) tercih ettiği düşünülmektedir.

Table 2. Bireylerin kişisel verileri ile GETATTÖ puanı arasındaki ilişki (n=315)

	GETATTÖ puanı	p
Cinsiyet		
Kadın	113,12±18,12	.348
Erkek	110,98±19,68	
Yaş		
≥30	116,74±20,03	.001
<30	109,73±17,13	
Medeni durum		
Evli	117,00±18,94	.002
Bekar	110,07±18,01	
Eğitim düzeyi		
İlkokul	114,92±9,86	.201
Ortaokul	114,13±18,91	
Lise	117,09±19,93	
Üniversite	111,25±18,53	
Çocuk varlığı		
Var	115,18±18,98	.059
Yok	111,03±18,28	
Kronik hastalık varlığı		
Var	113,16±16,90	.756
Yok	112,31±18,99	

Student T test, Mann-Whitney U test, One-way ANOVA, Kruskal-Wallis

Bireylerin yaşı, GETATTÖ alt boyutları ve GETATTÖ toplam puanı arasında korelasyon bulunmuştur (Tablo 3). Yaş ile TTDB ile SBB arasında pozitif, MTKM arasında negatif korelasyon mevcuttur. Yaş arttıkça modern tıbbaya karşı memnuniyetin azaldığı, sağlığa bütüncül bakış ile geleneksel ve tamamlayıcı tıbbaya karşı daha

pozitif bir bakış açısının arttığı görülmektedir. Bu çalışmada katılımcıların yaşlarına bakıldığında ortalama yaş 30,82±11,92 olsa da çalışmaya katılan bireylerin yaşlarının 18 ile 70 yaş arasında değiştiği görülmektedir. Bu çalışma belirli bir örneklem grubundan alınmadığı için katılımcıların arasındaki yaş farklılıkları

fazladır. Bu nedenle yaş ile GETATTÖ ve alt boyutlarının toplam puanları arasındaki korelasyonda anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($p<0,05$). Yaş ilerledikçe kronik hastalıkların varlığı, vitamin ve takviye edici gıdaların kullanımı, fitoterapinin

kullanımı vb. (Sönmez ve ark., 2018; Şimşek ve ark., 2022) farklılıklar gösterdiğinden modern tıbbın olan memnuniyet azalırken tamamlayıcı tıbbın karşı pozitif bakış açısının da arttığı düşünülmektedir.

Table 3. Bireylerin yaşı, GETATTÖ toplam puan ve ölçek alt boyutları arasındaki korelasyon

		Yaş	TTDB	MTKM	SBB
Yaş	r	1	,176	-,113	,234
	p		,002	,046	,001
TTDB	r	,176	1	,121	,417
	p	,002		,032	,001
MTKM	r	-,113	,121	1	-,207
	p	,046	,032		,001
SBB	r	,234	,417	-,207	1
	p	,001	,001	,001	
GETATTÖ toplam puan	r	,137	,783	,547	,577
	p	,015	,001	,001	,001

Pearson and Spearman correlation

4.Sonuç

Sonuç olarak, bireylerin GETAT tutumları orta düzeyin üzerinde çıkmıştır. Bu tutumları da yaş, çocuk varlığı, medeni durumun etkilediği görülmektedir. Yapılan literatür çalışmaları dünyada ve ülkemizde GETAT uygulamalarını tercih etme oranlarının yükseldiğini, ancak GETAT uygulamalarının bilinçsiz kullanımlarının da bireylerde olumsuz sonuçları doğurabileceğini göstermektedir. GETAT uygulamaları kullanımı mutlaka geleneksel ve tamamlayıcı tıp sertifikasına sahip sağlık profesyonellerinin kontrolünde gitmesi gerekmektedir. Sağlık profesyonelleri olan hemşirelere de bu konuda önemli görevler düşmektedir. Bu çalışmada çıkan sonuçlara göre özellikle belirli gruplardaki bireylerin GETAT uygulamalarını kullanımları sorgulanmalı, gerekli danışmanlık, eğitim ve yönlendirmeler yapılmalıdır.

Yazarların Katkı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit katkıda bulunmuşlar ve makalenin yayına hazır son halini görmüşler ve onaylamışlardır.

Çıkar Çatışması Beyanı

Tüm yazarlar, bu çalışma için herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Etik Kurul Onayı

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için İstanbul Gelişim Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığından 12.01.2024 tarihli ve 2024-01-127 sayılı karar ile etik kurul izni alınmıştır. Çalışmaya alınacak katılımcılara anket öncesinde bilgi verilmiş ve onam formu imzalatılmıştır.

Kaynaklar

- Akalın, B., İrban, A., Özargun, G., 2023. Türkiye’de geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamalarının mevcut standartları ve iyileştirme önerileri. *Sağlık Profesyonelleri Araştırma Dergisi*, 5(1): 49-69.
- Balkan, E., Oskay, Ü., 2023. Kolcaba’nın konfor kuramı doğrultusunda serviks kanserli bir hastanın hemşirelik bakımı. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 6(1): 166-173.

- Buran, G., Kaçan, C.Y., 2023. Hemşirelik öğrencilerinin sağlık okuryazarlığı ile geleneksel ve tamamlayıcı tıp tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1): 118-125.
- Dursun, S.İ., Vural, B., Keskin, B., Kaçar, H.K., Beyhan, A., Kadioğlu, H., 2019. Yetişkinlerde geleneksel/tamamlayıcı tıp tutumu ile sağlık okuryazarlığı ve sağlık algısı arasındaki ilişki. *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1): 1-10.
- Ersöz, M., Gözüyeşil, E., Sürücü, Ş.G., 2024. Doğumda geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları ve ebelerin rolleri. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 14(1): 38-49.
- Kaçmaz, E.D., Tektaş, P., 2023. Öğrenci hemşirelerin genel kliniklerde konsültasyon-liyezon psikiyatrisi hemşireliğine yönelik belirledikleri hemşirelik tanılarının incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 6(3): 665-672.
- Kaptanoğlu, R.Ö., Tosun N., 2022. Türkiye ve Dünyada alternatif-tamamlayıcı tıp kullanımı. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(9): 1-9.
- Kılıç, G., Polat, Ö., Eşbah, A.Ü., 2023. Cerrahi tedavi planlanan lomber disk hernisi hastalarında geleneksel ve tamamlayıcı tıp tekniklerinin kullanımı: anket çalışması. *Sağlık Bilimlerinde Değer*, 13(1): 67-72.
- Köse, E., Ekerbiçer, H.Ç., Erkorkmaz, Ü., 2018. Complementary, alternative and conventional medicine attitude scale: turkish validity reliability study, *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4): 726-736.
- Köse, E., Oturak, G., Ekerbiçer, H., 2021. Bir grup tıp fakültesi öğrencisinde geleneksel ve tamamlayıcı tıp tutumu ve sağlık okuryazarlığı ilişkisinin incelenmesi. *Sakarya Tıp Dergisi*, 11(2): 373-380.
- Magdalena, L., Ilona, K., Julia, B., Agnieszka, K., Rafał, P., 2022. Opinions and Experiences of Physicians Regarding Complementary and Alternative Medicine (CAM). A research report from Poland. *Journal of Education, Health and Sport*, 12(8): 307-316.
- McFadden, K.L., Hernandez, T.D., Ito, T. A., 2010. Attitudes toward complementary and alternative medicine influence its use, *Explore*, 6(6): 380-388.
- Özer, Z., Turan, G.B., Bakır, E., 2020. Dahiliye polikliniğine başvuran hastaların geleneksel ve tamamlayıcı tıba karşı tutumları ve etkileyen faktörler. *Sağlık Profesyonelleri Araştırma Dergisi*, 2(3): 102-112.
- Sönmez, C.I., Başer, D.A., Küçükdağ, H.N., Kayar, O., Acar, İ., Güner, P.D., 2018. Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp ile ilgili Bilgi Durumlarının ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. *Konuralp Medical Journal*, 10(3): 276-281.
- Şimşek, D., Duman, F.N., Gölbaşı, Z., 2022. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin premenstrual sendrom ile baş etmede kullandığı geleneksel ve tamamlayıcı tıp uygulamaları. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 12(1): 116-125.
- World Health Organization WHO., 2023. What is the WHO standard age group classification?. <https://homework.study.com/explanation/what-is-the-who-standard-age-group-classification.html#:~:text=The%20WHO%20standard%20age%20group%20classification%20is%20a%20set%20of,than%2019%20years%20of%20age.> Erişim tarihi: 18.10.2023.
- Yurtsever, İ., Karagözoğlu, Ş., 2023. ALL tanılı yetişkin hastada gordon'un fonksiyonel sağlık örüntüleri modeli'ne göre hemşirelik bakımı: olgu sunumu. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 6(3): 193-202.

Atıf Şekli: Kıskaç, N., Kıskaç, M., Zorlu, M., Karatoprak, C., Çakırca, M., 2024. Erişkin Bireylerin Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Tutumlarının Değerlendirilmesi. *MAS Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 9(1): 127-134.

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10682614>.

To Cite: Kıskaç, N., Kıskaç, M., Zorlu, M., Karatoprak, C., Çakırca, M., 2024. Evaluation of Traditional and Complementary Medicine Attitudes of Adults. *MAS Journal of Applied Sciences*, 9(1): 127-134.

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10682614>.
